

דתני תנא קמיה דרב יצחק בר אבא:

כתיב [ויקרא ט] בפרשת השמיני למלואים:
 "קח לך [אהרן] עגל בן בקר לחטאת ואיל
 לעולה תמימים ויקרב את העולה ויעשה
 כמשפט", ומה תלמוד לומר "כמשפט":

כמשפט עולת נדבה, לימד על עולת חובה
 היא עולתו של אהרן שחובה היא לו,⁽¹⁾
 שטעונה סמיכה.

שנינו במשנה: הכל סומכין חוץ והעבד
 והשליח והאשה:

תנו רבנן: שלש פעמים אמרה תורה "וסמך
 ידו" ולא "וסמך את ידו";⁽²⁾ והם נדרשים:

"ידו" ולא יד עבדו.

"ידו" ולא יד שלוחו.⁽³⁾

פטור מן הראייה — כמבואר בחגיגה ב ונדרש
 מן הכתוב — ומעולתה.⁽¹⁸⁾

שואלת הגמרא: ולמאן דאמר מעולת ראייה
 גמרינן לה, מאי טעמא לא יליף מן זקני
 עדה?

ב-ג-ב ומפרשינן: כי דנין קרבן יחיד מקרבן יחיד,
 ואין דנין קרבן יחיד מפר העלם דבר שהוא
 של ציבור.

שואלת עוד הגמרא: ולמאן דיליף מזקני
 עדה, מאי טעמא לא יליף מעולת ראייה?

ומפרשינן: דנין מידי דכתיב ביה סמיכה
 בגופיה [נאמר דין סמיכה בפרשה שלו],
 ממדי דכתיב ביה סמיכה בגופיה —

לאפוקי עולת ראייה, דהיא — עולת ראייה —
 גופה שעולת חובה היא מעולת נדבה גמרה
 לדין סמיכה, שלא נאמרה סמיכה בעולה,
 אלא בתחילת ויקרא בפרשת עולת נדבה.

ראיה דליכא בסומא, הא התם פטור הוא לגמרי
 מכל המצוה מראיית פנים ומקרבן, אבל אם
 הביא קרבן מנא ליה שאינו סומך, וראה מה
 שיישב.

1. ראה "שיטה מקובצת" אות א.

2. כן פירש המלבי"ם פרשת ויקרא [א ד, אות
 כח], וראה עוד שם ביאור הדרשה; ושלת
 המקומות הם: א. בעולת בקר [ויקרא א ד];
 בשלמי בקר [ויקרא ג ב]; ובשעיר נשיא [ויקרא
 ד כד], ואילו בשאר מקומות כתוב "וסמך את
 ידו".

3. ביאר רש"י מכתב יד: אף על גב דאמר
 לעיל [בעמוד א] "קרבנו, ולא קרבן חבירו",

18. א. לשון "סמיכה סמיכה" האמור כאן אינו
 כבשאר מקומות שנאמר לשון סמיכה בשתי
 המקומות, כי בעולת ראייה לא נאמר לשון
 סמיכה; אלא מדין סמיכה שבעולת ראייה אנו
 לומדים; ומהאי טעמא איכא למאן דאמר דלא
 ילפינן מעולת ראייה כמבואר בעמוד ב.

ובשפת אמת כתב כאן: תמוה מאד דיליף
 מעולת ראייה כיון דלא כתוב שם סמיכה כלל;
 ואולי מדכתיב "איש כמתנת ידו" היינו קרבן
 שסומך עליו ידו.

ב. הקשו התוספות [עמוד ב ד"ה אתיא]: אם
 כן אף כל האחרים הפטורים מראייה לא
 יסמכו?! ולא יישבו; וראה מה שיישב בקרן
 אורה.

ובקרן אורה תמה עוד: היכי יליף מעולת
 ראייה דסומא פטור מסמיכה על קרבנו כמו עולת

"ידו" ולא יד (4) אשתו. (5)

ממקרא אחד יש ללמוד את כולן! ?

ומקשינו: כל הני "וסמך ידו" למה לי, והרי

ומפרשינו: צריכא התורה לכתוב שלש

כתובים ללמד שלא יסמוך אחר על קרבנו, כך הוא הדין באשה; ותיצו: שמה יש שום מיעוט, או שהוא נלמד מגוי; ובעיקר תירוצם בגוי, כבר נתבאר בשם האחרונים, שהמיעוט ד"קרבנו" בגוי הוא מיעוט בגוף הקרבן שאינו טעון סמיכה.

ובמנחת אריאל הקשה: אם תמצי לומר שיש מיעוט בגוף הקרבן שהוא אינו בר סמיכה, אם כן איך אפשר שיהיו נשים סומכות רשות ואפילו בכל כחן, כי הניחא אם אין זה אלא פטור במצות הנשים, לכן מותרות לסמוך מפני שהן מקיימות מצוה קיומית; אך אם הקרבן עצמו פטור מסמיכה, איך מותרות לסמוך; אך ראה שם [לעיל צג א ד"ה אבל נראה] שהוכיח מהשער המלך [מעשה הקרבנות ג יג] שלא כסברא זו, שהרי כתב שם דאפילו בבכור מעשר ופטח מותר לסמוך, למאן דאמר "נשים סומכות רשות", ראה שם.

ד. הקשו התוספות: למה לי קרא למעוטי נשים מסמיכה, תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא אם תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא, [ראה בזה בזבחים לג א], שהרי אפילו אם יסמוך סמוך לעמוד השחר לא יהא זה סמוך לשחיטה, כי צריך להקדים את התמיד לשחיטת זבחו; ועוד הקשו מדתנן בפרק שני דמגילה [כ ב] "כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה", ומבואר שם הטעם משום שהוקשה סמיכה לשחיטה שנאמר בה "ביום זבחים"?! ולא יישבו.

ורבי עקיבא איגר פקפק במה שכתבו דמשום תיכף לסמיכה שחיטה מקרי מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי אין המניעה מצד הלילה, אלא שכלל הוא דהסמיכה יהיה תיכף לשחיטה, ודין זה הוא גם ביום וגם בלילה.

ובעמק ברכה [בענין חגיגה עמוד קג] הקשה

איצטריך ידו, דאי לא כתיב "ידו" הוה אמינא: היכא אימעט חבירו היכא דהקריב בלא ידיעה. **ובתוספות לעיל** [סא ב ד"ה מצינו], הקשו נמי כן, ותיצו: איצטריך תרי קראי, דלא תימא כי שוויה שליח עדיף, דשלוחו של אדם כמותו.

4. בתורת כהנים ויקרא א ב על הפסוק "וסמך ידו", הגירסא היא: ולא יד בנו; וראה רש"י גיטין כח ב ד"ה והא בעינא סמיכה, ובקרבן אהרן והמלבי"ם בתורת כהנים שם.

5. א. מיעוט זה הוא לומר שלא תסמוך האשה על קרבן בעלה, ומה שאינה סומכת על קרבנה, הוא משום שנאמר "בני ישראל ... וסמך", כמבואר בקדושין לו א, ונתמעטה אשה כמו גוי; כן נראה בפשיטות; אך מדברי הרע"ב שפירש את משנתנו שהיא באה למעט את האשה מסמיכה על קרבנה, ואילו בסוגיין מביאה הגמרא פסוק זה, משמע שהוא סובר, דבכלל מיעוט זה גם שלא תסמוך האשה על קרבנה, וכן מצאנו בכמה אחרונים שנקטו כן.

ב. נחלקו תנאים אם נשים סומכות רשות, כמבואר בחגיגה טז ב ובחולין פה א, ועוד; ונחלקו בזה הראשונים, יש הסוברים: אפילו אם סומכים בכל כחן שהיא עבודה בקדשים, מכל מקום מותרות לסמוך; ויש הסוברים, שאינן מותרות אלא כשאין מכבידות על הבהמה, שאין זה אלא איסור דרבנן משום שנראה כעבודה בקדשים; ראה בזה בחולין פה א ברש"י ותוספות שם, ובשער המלך [מעשה הקרבנות ג יג], ובפירוש הראב"ד לתורת כהנים תחילת פרשת ויקרא שהאריך במחלוקת ראשונים זו.

ג. כבר הובא בהערות לעיל, שהקשו התוספות לעיל סא ב: כשם שבגוי צריך שני

פעמים "וסמך ידו":

כי **אי כתב רחמנא** רק חד "ידו", הוה **אמינא**: לא בא הכתוב אלא למעוטי עבד

כן מעצמו, והוסיף: וכן מצינו בהיפוך לשיטת רבינו תם דכסות יום חייבת בציצית אפילו בלילה, דאפילו הכי הוי ציצית עשה שהזמן גרמא, כי אף דבמציאות נוהגת אפילו בלילה בכסות יום, מכל מקום כיון דחיובה בלילה אינו אלא משום יום דיומא קגרים חיובה, על כן שפיר הוי מצות עשה שהזמן גרמא, הרי דלא תלוי במציאות; וכמו כן להיפוך, אף דבמציאות אינה אלא ביום משום תיכף לסמיכה שחיטה, מכל מקום כיון דעצם חיובה הוי גם בלילה, אין לה דין זמן גרמא.

ה. בקדושין לו א ד"ה הקבלות, יישבו התוספות קושיא זו: איצטריך קרא למעוטי נשים, דסלקא דעתין אמינא משום דכתיב "וסמך ושחט" איתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים, אף סמיכה כשרה, להכי איצטריך למעוטי.

ותמהו הפני יהושע ורבי עקיבא איגר: הרי אין הקרבן נפסל על ידי סמיכתה, ולענין שנחייב אותה לסמוך, האיך סלקא דעתין ללמוד זה משחיטה, הרי גם בשחיטה אינה מחוייבת, אלא שהשחיטה כשרה בנשים.

ו. בעמק ברכה שם יישב קושיית התוספות: נהי דמצות סמיכה הוי מצות עשה שהזמן גרמא ופטורות הן ממצוה זו, מכל מקום אם לא המיעוט הייתי אומר, דנהי דפטורות הן מסמיכה מצד מצוה, מכל מקום היו צריכות לסמוך על קרבנן מצד שהוא חובת קרבן, שהקרבן טעון במעשה ההקרבה שלו מעשה הסמיכה, [כמבואר בהערות לעיל עמוד א משמו], וכמו כל שאר העבודות שכולן מצוות עשה הן, ומכל מקום לבד המצוה הרי הם כולם דינים בהכשר הקרבן, וכמו כן סמיכה הוי דין בהכשר הקרבן לכתחילה, ולפיכך שפיר צריך

למעט נשים לגמרי מדין סמיכה. והריטב"א בקדושין שם כתב: איכא למימר, דכי אמרינן מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות: במצוות שבחובה לגמרי, דכי מטי זמן חיוביה לא סגי דלא לקיומניהו, אבל הנהו [סמיכות ותנופות ושאר הנזכרים במשנה שם] אינן בחובה לגמרי, אלא שבאין להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לו לרצון, והוה אמינא דאחד אנשים ואחד נשים שוין; ובטורי אבן חגיגה ט ז כתב על דבריו שאינם דברים של טעם.

אך העמק ברכה מפרש את דבריו כפי תירוצו, דמצות עשה שהזמן גרמא לא שייך אלא במצוה חיובית, אבל מצוה שהיא באה להכשר הדבר כגון בסמיכה, שהיא באה להכשיר הקרבן והוא דין בהכשר הקרבן, גם נשים חייבות. ובמנחת חזקיה הוה לזה את דברי הריטב"א בקדושין כט א גבי מילה, שאינה מצות עשה שהזמן גרמא, משום שרק חובות על הגוף כגון תפילין וציצית פטורות נשים מחמת מצות עשה שהזמן גרמא, אבל מילה לא הויא בגופה של האשה, רק מצוה למול את הבן; [מיהו יש לומר, דכאן אין חיובה מחמת מצות סמיכה, אלא מחמת שמוטל עליה להביא את הקרבן בהכשרו לכתחילה, שהקרבן בכללותו הרי אינה מצות עשה שהזמן גרמא].

ז. בפני יהושע [קדושין לו א] כתב ליישב קושיית התוספות, דאין הכי נמי, ומיהו עדיין לא ידענו שאין אחרים סומכים, וכמו שכתבו התוספות — לעיל סא ב, הובא בהערות לעיל — לגבי גוי; והתוספות שם כתבו באמת להקשות מנין שאין אחרים סומכים על קרבן האשה כמו בקרבן גוי, ותירצו שיש שום מיעוט או שנלמד מגוי; והפני יהושע יישב על פי דרכו, דאין הכי נמי; ראה עוד שם.

דלאו בר מצוות הוא — (6)

אבל שליח דבר מצוה הוא, ושלוחו של אדם כמותו, (7) אימא לסמוך.

ואי אשמעינן הכתוב רק הני תרתי [שני אלו: שליח ועבד] משום דלאו כגופיה דמיוא, אבל אשתו דכגופיה דמיוא [כגוף בעלה היא], אימא תסמוך במקומו.

לפיכך צריכא כל שלשת הכתובים.

שנינו במשנה: סמיכה שיירי מצוה:

תנו רבנן:

כתיב [ויקרא א בפרשת עולה]: "וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו", וכי סמיכה מכפרת, והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר [ויקרא יז יא]: "כי הדם הוא בנפש יכפר" —

אלא לומר לך:

שאם עשאה לסמיכה שיירי מצוה, כלומר,

שלא חש לחשוב אותה מצוה, ולא סמך, (8) מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר מן המובחר, ומכל מקום כיפר כפרה כל שהיא, שעיקר הכפרה בדם היא. (9)

ותניא נמי גבי תנופה כי האי גוונא; דתניא:

כתיב גבי מצורע [ויקרא יד כא]: "ואם דל הוא ואין ידו משגת, ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו", וכי תנופה מכפרת, והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר "כי הדם הוא בנפש יכפר" —

אלא לומר לך:

שאם עשאה לתנופה שיירי מצוה שלא הניף, מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר, ומכל מקום כיפר.

שנינו במשנה: וסמיכה ... על הראש:

תנו רבנן:

שלש פעמים נאמר בתורה "וסמך על ראש", וישגנית טפחא — שהוא טעם מפסיק — תחת

אך בקרן אורה הבין, שאכן כוונת הגמרא לומר משום שאינו בר סמיכה, והוא מחודש מאד בהבנת לשון הגמרא.

7. משמע וסמיכה אינה חשובה מצוה בגופו, ושייך בה שליחות, ראה בקצות החושן סימן קפב.

8. נתבאר על פי רש"י ביומא ה א.

9. נתבאר על פי רש"י מכתב יד כאן; אך ביומא ה א פירש: שלא קיים מצות קונו מן המובחר; [ויש מי שתלה את הפירושים בנידון: אם סמיכה מדיני הקרבן היא, או מצוה

ח. הטורי אבן בחגיגה טז ב ד"ה בני יישב קושיית התוספות: לא הוי מצות עשה שהזמן גרמא, אלא בענין שאם עבר הזמן בטלה מצותה ואין לה תשלומין מעתה, אבל בסמיכה אין הלילה מבטל מצותו לגמרי אלא מפסקת, שהלילה אינה ראויה לסמיכה, וכשהאיר היום חוזר וניעור; וציצית ותפילין שהם חשובים מצות עשה שהזמן גרמא, היינו משום שאין יום ויום שעה ושעה תשלומין לחברתה, אלא חיובא בפני עצמו הוא. [קצרנו הרבה בלשונו, ראה שם].

6. משמע, דמשום שאינו בתורת סמיכה אין לחלק בינו לשאר שליח, ראה קידושין מב ב;

ה"על"; ושלוש אלו נדרשים: (10)

"ידו על הראש", (11) ולא ידו על הצואר תחת הגרון.

"ידו על הראש", ולא ידו על הגביים [גב הבהמה].

"ידו על הראש", ולא ידו על החזה.

ומקשינו: כל הני — ידו על ראש" למה לי, והרי כל אלו אינם "ראש" ונלמדם מכתוב אחד?

ומשנינו: צריכי:

דאי כתב רחמנא רק חד "על ראש", הוה אמינא:

לא בא הכתוב למעוטי אלא צואר משום דלא קאי בהדי ראשו [אינו בקו ישר עם הראש], אבל גבו דקאי להדי ראשו [בקו ישר הוא עם הראש] אימא לא מיעט הכתוב אותו מסמיכה —

לפיכך צריכא.

ואי אשמעינן הני תרי [צואר וגב שאין מועלת סמיכה עליהם], משום דלא איתרבי לתנופה, אבל הוה דאיתרבי לתנופה שמניפים את החזה של שלמים, אימא לא —

לפיכך צריכא.

איבעיא להו:

אם סמך את ידו על הצדדין של הראש מהו?

תא שמע, דתניא: אבא ביראה אומר:

"ידו על ראשו" (12) ולא ידו על הצדדין.

בעי רבי ירמיה: כרך מטלית על ידו וסמך, מהו שתחויף המטלית?

תא שמע מהא דתניא גבי סמיכה: ובלבד שלא [תהא] [יהא] דבר חוצץ בינו לבין הזבח.

שנינו במשנה: הכל סומכין ... בשתי ידיים:

שואלת הגמרא: מנא הני מילי, שהסמיכה בשתי ידיים היא, אף שברוב מקומות אמרה תורה "וסמך ידו" שהוא לשון יחיד?

אמר פירש ריש לקיש: משום דאמר קרא גבי שעיר המשתלח "וסמך אהרן את שתי ידו [כן הוא הכתיב, וקרי "ידיו"] על ראש השעיר החי" —

כתיב ידו [חסר בלי יוד], וכתיב "שתי", הרי זה בנה אב [מכאן יש ללמוד לכל מקום, מלשון "בנין אב"] כי כל מקום שנאמר "ידו" הרי כאן שתיים, עד שיפרט לך הכתוב

אקרקפתא דגברא].

וראה לשון רש"י מכתב יד.

11. לכאורה נראה שצריך לומר "ידו על ראש", וכלשון הכתוב.

12. אולי הכוונה, שבשלמי עז [ויקרא ג יג] נאמר: "וסמך את ידו על ראשו", ובכל מקום "על ראש".

10. נתבאר על פי המלבי"ם [ויקרא א ד, אות כט], וראה שם ביאור הדרשה; ושלת המקומות הם: בעולת בקר [ויקרא א ד]; בשעירת חטאת [ויקרא ד כט]; בכבשת חטאת [ויקרא ד לג]; ושאר מקומות כתיב על-ראש עם מקף ביניהם;

אחת, ולמדנו לפרש מה שאמרה תורה "ידו" דהיינו שתי ידיו. (13)

אזל רבי אלעזר אמרה להא שמעתא — דריש לקיש — בבי מדרשא, ולא אמרה משמיה דריש לקיש [הלך רבי אלעזר מששמע מקור זה מריש לקיש, ואמר מקור זה לבני הישיבה בבית המדרש, ולא אמר ששמע מריש לקיש]

שמע ריש לקיש שלא נאמרה שמועתו משמו, ואיקפד על כך.

הלך ריש לקיש ואמר הקשה ליה לרבי אלעזר על מקור זה: (14)

והרי אי סלקא דעתך כל היכא דכתיב "ידו" תרתי נינהו [שתי ידים המה], אם כן למה לי

למכתב בכמה מקומות בתורה "ידיו" "ידיו" להשמיענו שתי ידים, והרי אף אילו היה נאמר "ידו" משמע שתיים! ?

ואקשי ליה ריש לקיש לרבי אלעזר מעשרים וארבעה מקומות שנאמר "ידיו", (15) כגון: "ידיו תביאנה", (16) "ידיו רב לו", "שכל את ידיו", ובכל אלו למה לא נאמר "ידו" ?

אישתיק רבי אלעזר ולא ידע להשיב.

לבתר דנח דעתיה דריש לקיש מקפידתו על רבי אלעזר, אמר ליה ריש לקיש לרבי אלעזר:

מאי טעמא לא תימא לי [לא יישבת לי] "ידיו" [לכאורה צריך לומר "ידו"] דסמיכה בלבד קאמרי שהוא מתפרש שתיים, ולא כל

15. בשפת אמת תמה על מנין זה, שלא מצינו עשרים וארבעה ידיו בתורה; וראה בהגהות מהר"י בכרך ז"ל; וראה עוד במלבי"ם פרשת אחרי סימן נב.

16. ביאר בשפת אמת: הנה מ"ידיו תביאנה את אשי ה' ... להניף אותו תנופה לפני ה'", אפשר ליישב; דיש להסתפק בסמיכה דצריך שתי ידיו, אם אין לו רק יד אחת אי פטור מסמיכה, דיש לומר דבעינן קרא כדכתיב; מיהו יש לומר, כיון דבאמת לא כתיב "שתי ידיו", רק בנין אב ד"ידו" פירוש שתיים, אם כן יש לומר שהפירוש ב"ידו" הוא כל כחו, אבל כשאין לו רק יד אחת שפיר מתקיים ביה "ידו" ומחויב לסמוך; אבל בתנופה דמפרש הכתוב "ידיו תביאנה", יש לומר שאם אין לו רק יד אחת פטור מתנופה, כי לכן כתיב "ידיו", ולכן לא די לגמרא להקשות מ"ידיו תביאנה", והביא לו עוד "ידיו רב לו".

13. א. ביד בנימין ביאר את הדרשה: מדכתיב "ידו" חסר וממילא הוצרך לכתוב "שתי", לכתוב "ידיו" מלא, ולא צריך "שתי".

ויש לפרש עוד: כיון דקרינן "ידיו" משמע ממילא שתיים, ולמה הצרך לכתוב "שתי", אלא להשמיענו בכל מקום שכתוב "ידו" [וקרינן ידו], דהיינו שתיים.

ב. בשפת אמת המתיק בזה את הכתוב [שמות יז יא]: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ואילו באמת הרים את שתי ידיו כמאמר הכתוב: "ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד"; אך במסקנת הגמרא מבואר, שכלל זה אינו אלא ב"ידו" האמור בסמיכת בהמה.

14. כן ביאר השפת אמת שהמקשה הוא ריש לקיש, הובאו דבריו בהמשך הענין בהערה, וכן היא פשוטת כוונת רש"י מכתב יד; וראה יד בנימין.

שנינו במשנה: **ובמקום שסומכין שוחטין, ותכף לסמיכה שחיטה:**

ומקשינן: **מאי קאמר!**? כלומר, כיון שאמר "ותיכף לסמיכה שחיטה", כבר נדע שבהכרח יסמוך במקום שחיטה, ולמה לי "ובמקום שסומכין שוחטין"? (20)

ומשנינן: **הכי קאמר התנא: במקום שסומכין שוחטין, לפי שתיכף לסמיכה שחיטה.**

אלו שאינם סמיכה, ואם לא שאמר הכתוב "ידיו" לא הייתי יודע לפרשו בשתים. (17)

ואכתי קשה: **הרי בסמיכה נמי כתיב גבי משה שסמכו ליהושע** [במדבר כז כג]: **"ויסמוך את ידיו עליו, ויצוהו"**, ובה תיקשי: לכתוב "ידו" וממילא משמע שתים. (18)

ומשנינן: **סמיכה דבהמה בלבד קאמרי לפרש "ידו" בשתים, ולא בסמיכת משה ליהושע.** (19)

ראש הפר", "וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל", ודרשו בו ידי כל יחיד ויחיד, והנה היא בשתי ידיו].

ב. במנחת חינוך [מצוה קטו ב"קומץ המנחה"] תמה על יונתן בן עוזיאל שתרגם ופירש בכמה מקומות שנוכרה סמיכה בלשון "ידו", דהיינו יד ימינו, והוא נגד משנה מפורשת!?

והעירו אחרונים: הנה לעיל [צב א] נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אם יש למנות את שעיר המשתלח בין שתי הסמיכות שבקרבנות הציבור, וטעמו של רבי שמעון שאינו מונה את סמיכתו של שעיר המשתלח נתבאר שם משום ש"אין סמיכה אלא בבעלים"; ובהערות שם הובא לפרש, דממילא משמע שדין סמיכה זו אינה מדין סמיכת הקרבנות, ואפשר שאף אינו קרבן כלל.

ולפי זה יש לומר, דלרבי שמעון אין ללמוד מסמיכת שעיר המשתלח משום שאין זו סמיכה דקרבנות, ובסמיכה דקרבנות לא קאמרי; ואפשר, שהתנא יונתן בן עוזיאל כרבי שמעון סבירא ליה, ולכן פירש "ידו" כפשוטו, דהיינו יד אחת.

20. נתבאר על פי רש"י מכתב יד. ובפירוש המיוחס לרש"י פירש: לפי

17. ביאר בשפת אמת: נראה, דרבי אלעזר מעצמו נמי חידש האי דרשה, שאם לא כן בודאי היה אומר בשם אומריו, ומכל מקום איקפד עליו ריש לקיש; ולכן הקשה לו והראה לו: אף על גב שגם הוא דרש כן, מכל מקום הוא לא נתכוין לדרוש דוקא ידו דסמיכה, וריש לקיש נתכוין שפיר, ואם כן הוה ליה לומר בשם אומריו.

18. ניש להעיר: אדרבה לכאורה משמע משם כדברי ריש לקיש, שהרי הקב"ה אמר לו [פסוק יח]: "וסמכת את ירך עליו", ואילו משה סמך את שתי ידיו עליו; ומיהו רש"י ביאר בחומש שם, שעשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה; אך מכל מקום מאי מקשה הגמרא: הרי כדי להשמיענו שהאציל על יהושע יותר ממה שנצטוה, הצרך הכתוב לשנות בלשוננו].

19. א. ניש לעיין: הרי מצינו כמה פעמים בסמיכת הקרבנות לשון "ידיהם", כמו: "וסמכו זקני העדה את ידיהם", ומשמע לכאורה שתי ידיים של אנשים רבים, כי יד אחת של אנשים רבים נכתבת "ידם".

וראה ברמב"ן על התורה תחילת פרשת ויקרא על הפסוק "וסמך ידו", שכתב: בשתי ידיו, כי מצאנו "וסמך אהרן ובניו את ידיהם על

מתניתין:

חומר בסמיכה מבתנופה, ובתנופה מבסמיכה:

חומר בסמיכה מבתנופה: שאחד מניף לכל החברים [השותפים בקרבן], ואין אחד סומך לכל החברים, אלא כל אחד ואחד מבעלי הקרבן צריך לסמוך.

חומר בתנופה מבסמיכה: שתנופה נוהגת הן בקרבנות היחיד [באשם ולג שמן של מצורע, בחזה ושוק של שלמים, בלחמי תודה ובלחמי נזיר], והן בקרבנות הצבור [כבשי עצרת ובשתי הלחם הבאים עמם].

א-תצ בחיים, כאשם מצורע וכבשי עצרת, ובשחוטין כחזה ושוק של שלמים —

ובדבר שיש בו רוח חיים, ובדבר שאין בו רוח חיים כשתי הלחם, לחמי תודה⁽¹⁾ ולחמי נזיר — ⁽²⁾

מה שאין כן בסמיכה, שאינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים ובעודה בו.

גמרא

תנו רבנן: "קרבנו" האמור בענין סמיכה: ⁽³⁾

לרבות הוא בא את כל בעלי הקרבן לסמיכה, לומר שיסמכו כולם; ולכך הצרך הכתוב ללמדנו כן —

משום שיכול הייתי לומר לא כן, כי: והלא דין הוא שלא יניפו כולם מקל וחומר מתנופה:

ומה תנופה שנתרבתה להיות נוהגת אף בשחוטין, מכל מקום נתמעטה בחוברין שאחד מניף לכולם —

סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין, אינו דין שתמעט בחוברין להיות אחד סומך לכולם —

לפיכך תלמוד לומר "קרבנו" לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה.

ומקשינן: ותתרבה תנופה בחוברין להיות כולם מניפים מקל וחומר מסמיכה:

ומה סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין, נתרבתה בחוברין וכדמרבינן מ"קרבנו" —

תנופה שנתרבתה בשחוטין, אינו דין שנתרבתה בחוברין! ?

ומשנינן: משום דלא אפשר שתהיה תנופה

אחד ונתינת טעם יש כאן.

1. ראה רש"ש.

2. מה שהזכיר רש"י מכתב יד תנופה בנסכים צריך ביאור.

3. היינו קרבנו האמור בשלמים, וכמבואר לעיל צג א.

פשוטו משמע, שבאותו מקום בבהמה שם סומכין, שם תהא שחיטתה, והרי אין הדבר כן, שהסמיכה על על הראש ושחיטה בצואר! ?

ורבי אלעזר משה זצ"ל פירש: משמעות המשנה היא ששני דינים הם, ובכל אופן צריך שתהא הסמיכה במקום השחיטה, ואפילו אם אירע שהפסיק או לקחו ממקומו צריך להחזיר, וזה אינו אמת; ועל כך מתרצת הגמרא שדין